

UNDER HJELMENE

Nr. 1/2022

Avisen om byggeriets arbejdsmiljø

6 EL-sikkerhed

Er du i stødet?

9 De gode gamle dage

En sand helt

15 Arbejdsmiljøpuljen

Støtte til flere virksomheder

19 Sikkerhed fra en anden vinkel

Go' og sikker renovering

Nye arbejdsmiljømål i Danmark

Lige op til jul indgik regeringen og arbejdsmarkedets parter en aftale om nye mål for arbejdsmiljøet i Danmark, som gælder til 2030. Målene skal fremme et mere sikkert og sundt arbejdsmiljø.

I Bygge og Anlæg har vi aftalt, at vi i branchen skal arbejde for, at færre bliver udsat for:

- Arbejdsulykker
- Farlig kemi på arbejdspladsen og
- Væsentlige fysiske belastninger

Når disse tre områder er udvalgt hænger det sammen med, at data viser, vi fortsat skal gøre en indsats her. Helt konkret skal der i 2030 være 20% færre, der udsættes for en arbejdsulykke, og 15 % færre der udsættes for hhv. farlig kemi og fysiske belastninger.

Hvad skal vi gøre i branchen?

For at vi når målene, er det vigtigt at alle gør en indsats. Lige fra virksomheder til ansatte, myndigheder, arbejdsmarkedets parter med flere – ja alle vi, der arbejder med arbejdsmiljø i branchen.

Mange af de tiltag, som vil blive sat i gang fra parternes side, vil ske i regi af Branchefællesskabet for Arbejdsmiljø i Bygge og Anlæg (BFA-BA), hvor DI og 3F og andre organisationer er enige om, at der igangsættes initiativer inden for de tre områder.

En vej til at nå målene er at få op-

bygget en kultur med god adfærd ift. sikkerhed og sundhed i den enkelte virksomhed. Det er bl.a det, en ny gratis konsulenttjeneste i BFA-BA kan hjælpe virksomhederne med.

Avisens tema

Som led i at sætte fokus på de tre nye mål, dykker vi denne gang ned i de fysiske belastninger – eller det, som vi også kalder det ergonomiske område. God læselyst.

AF BRITTA MØRK JOHANSEN

**AVISEN
ER
GRATIS**

Under Hjelmenes er en gratis avis, der udgives i fællesskab af 3F og DI.

Du kan få sendt lige så mange aviser, du vil, direkte til virksomheden.

Du skal blot gå ind på Under Hjelmenes hjemmeside på www.under-hjelmene.dk, hvor du kan bestille aviser og blive tilføjet vores abonnementsliste.

Tag temaet ud og hæng det op i skurvognen eller i firmaet!

TEMA

Go' ergonomi og støvbekæmpelse i ét

Der er heldigvis masser af eksempler på god ergonomi i byggeriet. Noget hænger sammen med omtanke, noget med gode vaner og atter noget med brugen af de rette tekniske hjælpemidler. Det er det, vi sætter fokus på i dette nummer af Under Hjelmene. Men når der så samtidig er tænkt så grundigt over tingene, som der er i dette hjælpemiddel, så er der for alvor grund til at klappe i hænderne.

2-i-1

Her er der nemlig et loftsbor, som er integreret med en H-klasse støvsuger. Støvet fjernes effektivt lige ved udboringen. Værktøjet er indrettet, så det kan

betjenes ergonomisk – selvom der er tale om arbejde over skulderhøjde. Der er ingenting, som skal løftes. Og hele det samlede hjælpemiddel kan nemt trilles rundt på byggepladsen. Oven i købet kan man få en tilhørende nakkepude, som kan aflaste, når man nu skal gå og kigge opad i forbindelse med opgaven.

Støvfrit

Ergonomien er altså helt i top, og i forhold til selve støv-problematikken, så er der jo også den lille sidegevinst, at man jo så heller ikke går og støvforurener på byggepladsen, hvilket også kommer alle kollegerne til gode. Og ja, det virker! Under Hjel-

menes redaktion havde de allerskarpeste briller på næsen, da vi var ude og se loftsboet demonstreret, og vi kan fra redaktionens side garantere, at vi ikke fandt så meget som et eneste nedfaldent støvkorn på medarbejderens arbejdstøj.

Se mere på BYGERGO

Sådan en fætter her hedder 'Spesmek Borestativ 4500', og den er tilpasset slagboremaskiner med 60mm og 43mm, og til industristøvsuger med automatisk udtag. Du kan finde den på BYGERGO.dk

AF MORTEN BROE BICHEL

UNDER HJELMENE

Under Hjelmene er byggebranchens avis om arbejdsmiljø. Bladet er et samarbejde mellem DI og 3F, og det er finansieret af Bygge- og Anlægsbranchens Udviklingsfond. Har du forslag til næste nummer af Under Hjelmene, så send en mail til Morten Broe Bichel på mb@kombic.dk.

Udgivelsesdato: 1. juni 2022

Redaktionens afslutning: 10. maj 2022

Redaktionen:

Britta Marie Mørk Johansen	DI	Mette Møller Nielsen	Ansvarshavende redaktør, DI
Flemming Hansen	3F	Stibo	Layout og design
Anton Helland Christensen	3F	Stibo	Tryk, 70g offset
Linda Hansen	Petri & Haugsted A/S	Oplag	36.000
Carsten Bisgaard	Icopal		
Lars Kjøller-Block	A. Villadsen A/S		
Brian Frederik Dravnfeldt	Enemærke & Petersen A/S		
Jesper Krag Christiansen	Byggeriets Arbejdsmiljøbus		
Morten Broe Bichel	Chefredaktør		

Evaluering af Avisen

Har du lyst til at være med til at påvirke indholdet af Under Hjelmenes? Det kan du, hvis du går ind på Under Hjelmenes hjemmeside, www.under-hjelmenes.dk, hvor der på forsiden er et link til den evaluering, som vi gennemfører inden sommerferien.

Det tager kun fem minutter, men vi vil så gerne høre fra dig.

Du kan også skanne QR-koden og komme direkte til spørgeskemaet.

OBS:

Transport af farligt gods

I vores temanummer om håndværkerbiler i Under Hjelmenes nr.2 2020 er vi blevet gjort opmærksom på et afsnit omkring Håndværkerreglen - specifikt ift. mærkning. Se nedenstående tekst i kursiv – og understregningen:

Hvis det farlige gods kun er til brug for medarbejdernes eget arbejde på f.eks. en byggeplads, kan transporten derud og hjem fra arbejdsstedet være helt undtaget fra ADR-reglerne. Dvs. at mærkning af emballage, transportenhed, transportdokument, uddannelse mv. ikke kræves.

Undtagelsen gælder for ADR reglerne, og altså ikke generel mærkning med fx faresymboler på kemi. Det vil sige, at der skal stadig være mærkning samt sikkerhedsdatablade tilgængeligt. Det sidste kan godt være i digital form.

Få læst artiklerne op

HUSK: At du kan få flere af artiklerne her i Under Hjelmenes læst op. Du skal bare skanne en af de blå QR-koder. Vi håber, at du vil være med til at bruge den nye mulighed for at opleve vores artikler.

FÅ
LÆST
OP

Beskyt dig!

Arbejde i varme og sol

En gammel tommelfingerregel er, at du skal drikke to liter vand om dagen. Men det er langt fra nok, når du har fysisk hårdt arbejde, og du samtidig bevæger dig rundt i varme omgivelser – eller måske ligefrem i solen.

Samtidig er der også det direkte sollyk at tage højde for med hhv. hovedbeklædning, solcreme og mulighed for lejlighedsvis skygge. På den måde forhindrer du skader fra UV-strålerne, og du minimerer din risiko for at få hedeslag eller overophedning.

Hvis du vil vide mere om at arbejde i varme, sol og under åben himmel i sommerhalvåret, kan du med stor fordel lytte til den Under Hjelmenes-Podcast, der handler om netop det. Skan koden her for at lytte.

AF MORTEN BROE BICHEL

Video-nyhedsbrev:

På papir til skurvognen

Byggeriets Arbejdsmiljøbus har i en årrække udgivet et videonyhedsbrev i alle lige måneder – altså seks gange om året. Nu har nyhedsbrevet fået et papirformat, som man kan downloade, printe og lægge i skurvognene og på kontorerne i virksomheden. Papirudgaven er forsynet med QR-koder, så du kan se filmene på din telefon.

Skan koden her for at modtage nyhedsbrevet fra Byggeriets Arbejdsmiljøbus.

Du kan også abonnere på nyhedsbrevet ved at gå ind på hjemmesiden www.bam-bus.dk og skrive dig op her.

DeBatMan

Her på siden vil vi gerne opleve en levende debat om arbejdsmiljøet på byggepladserne. Brok vil blive accepteret, men kun hvis det følges op af konkrete forslag til forbedringer.

Så fat pennen, computeren eller telefonen og kom med din mening i DeBatMan. Skriv til Under Hjelmene via vores hjemmeside www.under-hjelmene.dk

Stop skaden – skab det gode ergonomiske arbejdsmiljø

Løft hovedet fra avisen og se dig omkring? Hvordan ser det ud på byggepladsen lige nu? Er dine kollegaer i gang med at flytte noget tungt? Trækker og skubber de rundt med materialer? Eller kører det bare med brug af tekniske hjælpemidler?

Måske er det godt på jeres byggeplads, men i Bygge og Anlæg findes der desværre stadig uhensigtsmæssige arbejdsstillinger og tunge løft. Så stop op

engang – ingen ønsker ondt i kroppen og skavanker som følge af deres arbejde – så hvad kan I gøre? Måske skal jeg passe bedre på mig selv og mine kollegaer – og min arbejdsgiver skal passe på mig?

Vi skal væk fra et uhensigtsmæssigt ergonomisk arbejdsmiljø, og de skader der desværre fortsat sker i branchen. Vi skal forebygge, inden skaden sker.

Forebyggelse handler blandt andet om, hvad du

selv gør, hvad din leder gør, ligesom arbejdspladsens kultur har stor betydning. Planlæg arbejdet, brug tekniske hjælpemidler, snak med dine kollegaer, sæt det ergonomiske arbejdsmiljø på dagsordenen i virksomheden og få det med i jeres arbejdspladsvurdering. Så skal der nok komme gang i forebyggelsen.

AF BRITTA MØRK JOHANSEN

VOXPOP

Kenneth Van Der Wehle Larsen
Petri & Haugsted AS.
Kabelarbejder

Hvad gør du for at undgå dårlige arbejdsstillinger og tunge løft?

Tænk mig godt om. Jeg bruger min gravemaskine til så mange af mine arbejdsopgaver, jeg kan.

Der er en tang til gravemaskinen, når jeg skal håndtere de tunge fliser, og jeg har kran i bilen til de tunge løft af maskiner, som skal ind og ud.

Snakker du med dine kollegaer om ergonomi, løft og tekniske hjælpemidler?

Vi har stået med en arbejdsopgave, hvor vi brugte vores krop rigtig meget, og min makker og jeg snakkede om, at det måtte kunne løses på en bedre måde.

En forhandler blev kontaktet som kom med et forslag til en maskine, der gjorde, vi sparede os selv for rigtig mange kræfter.

Det blev vendt i firmaet og den blev indkøbt, og står nu fast i vores bil.

Rene Jensen
Petri & Haugsted AS.
Kabelarbejder

Hvad gør du for at undgå dårlige arbejdsstillinger og tunge løft?

Vi hjælper hinanden, når vi står med opgaver, vi ikke selv kan eller må håndtere alene, og bruger de tekniske hjælpemidler, vi har stillet til rådighed, som er med i bilen eller vi henter på lageret.

Snakker du med dine kollegaer om ergonomi, løft og tekniske hjælpemidler?

Ikke sådan rigtigt. Snakker med min makker og mit hold, og så får vi løst tingene sammen.

Brug din sundhedsordning i PensionDanmark

Går du rundt med småkavanker eller smerter, har du gode muligheder for at få en tid til behandling, når det passer dig. Din sundhedsordning i PensionDanmark giver dig nemlig adgang til næsten 800 klinikker, hvor du kan få hjælp hos enten en fysioterapeut eller en kiropraktor.

Sundhedsordningen er en del af din pensionsordning i PensionDanmark. Du skal ikke selv have penge op af lommen, og du behøver ikke en henvisning fra lægen. Der er fri adgang til behandlinger, uanset om dine problemer er opstået gennem arbejdet eller ej.

Du bestiller tid i PensionDanmarks app ("Din Pension") eller på pension.dk.

Online læge og levering af medicin lige til døren

I sundhedsordningen har du også adgang til online læge og psykolog, hvor du – via video – kan tale med en læge eller psykolog. Videosamtalen foregår via PensionDanmarks app eller via pension.dk.

Har du brug for medicin, kan du vælge at bestille det hos ApoPro Online Apotek – også via PensionDanmarks app. Bestiller du via app'en, skal du

ikke betale for fragten, og du kan både få leveret håndkøbsmedicin og receptpligtig medicin.

Få hjælp hos PensionDanmarks sundhedsteam

Sundhedsordningen indeholder også adgang til PensionDanmarks sundhedsteam, der består af 20 erfarne sygeplejersker og socialrådgivere. De rådgiver om relevante tilbud som fx via tværfaglige fysiske behandlinger, psykologhjælp eller diagnoseudredning.

Læs mere om dine muligheder for at få hjælp via din sundhedsordning på pension.dk/sundhed.

Vil du vide mere?

Læs mere og bestil tid på pension.dk/sundhed, eller ring 7010 0806 alle hverdage mellem kl. 8 og 18.

AF MICHAEL KLOCKMANN NIELSEN

Mange muligheder i PensionDanmarks sundhedsordning

Få behandlinger hos en fysioterapeut eller kiropraktor, hvis du har problemer i led, muskler og sener. Du behøver ikke gå til lægen først.

- Rådgivning fra et team af sygeplejersker og socialrådgivere (ring 7012 1335 alle hverdage kl. 8-18). Sygeplejerskerne kan også hjælpe med en hurtig diagnose. Ordningen hjælper dig, hvis du er blevet henvist til en speciallæge fra egen læge.
- Online læge. Videosamtale via PensionDanmarks app.
- Online psykolog. Videosamtale via PensionDanmarks app.
- Genoptræning efter en operation, eller hvis en scanning viser, at der er behov for genoptræning.
- Online sundhedstest med eventuel tilbud om efterfølgende sundhedsrådgivning.
- Guide til sundhedsvæsenet, vejledning i rettigheder og regler (ring 7012 1335 alle hverdage kl. 8-18).

Mulighed for online læge og psykolog

Tal med sygeplejersker eller socialrådgivere

FÅ
LÆST
OP

Behandling af fysioterapeut eller kiropraktor

Mange byggepladser har ikke styr på elinstallationerne

I løbet af 2021 førte Sikkerhedsstyrelsen tilsyn med elinstallationerne på 813 byggepladser. På 85 procent af byggepladserne viste der sig at være noget galt med elinstallationerne.

I alt fandt Sikkerhedsstyrelsen så alvorlige fejl på 196 byggepladser, at det førte til påbud om at få lovliggjort installationerne. På 122 byggepladser var elinstallationerne i orden, mens der på 495 var mindre alvorlige fejl,

hvor der blev vejledt om, hvad der skal til for at bringe installationerne i overensstemmelse med reglerne.

Sørg for jordforbindelse

Blandt det, der førte til påbud, var

den hyppigste fejl, at jordforbindelsen ikke var i orden. Nogle steder manglede jordspyddet i installationen, eller det lå oven på jorden, og andre steder var jordforbindelsen udført forkert.

- Hvis der mangler jordforbindelse,

er der stor risiko for stød, hvis der opstår fejl på maskiner, elværktøj eller andet elektrisk udstyr. Og på en byggeplads bliver eltavler, ledninger og værktøj ofte udsat for en hårdhændet behandling, hvor de nemt får skader, siger kontorchef Søren Assenholt Muff fra Sikkerhedsstyrelsen.

Skader på ledninger

Ledninger var ligeledes årsag til problemer på mange af de kontrollerede bygningspladser. Der skal bruges de rigtige typer ledninger, og ledninger skal beskyttes mod skader, når de trækkes tværs over områder med kørende eller gående trafik. Mange steder lå der ubeskyttede ledninger på køre- og gangveje, hvor de risikerede skader fra trafikken på byggepladsen.

- En beskadiget ledning kan betyde, at elmateriel ikke virker. Men det kan også udgøre en risiko for stød og dermed for personskade, påpeger Søren Assenholt Muff.

FÅ
LÆST
OP

Eltavler skal være i orden

Eltavlerne på de kontrollerede byggepladser tegnede sig for flere typer af fejl. Nogle tavler var ikke egnede til anvendelse på byggepladser. Der var tavler med revner i kapslingen, eller hvor der helt manglede afdækning. Nogle tavler havde defekte RCD'er – fejlstrømsafbrydere, der ikke koblede ud så hurtigt som krævet ved fejl på installationen. Der var stikkontakter, der ikke var fejlbeskyttet af en korrekt RCD. Og så var der eltavler, der ikke var mærket korrekt med, hvor sikringsgrupperne hørte til eller hvad den maksimale størrelse på sikringerne var.

- Eltavlerne til byggestrøm er centrale for arbejdet på en byggeplads, og der er rigtig mange, der tilslutter eludstyr i dem. Derfor er det ekstra vigtigt, at tavlerne er i orden, siger Søren Assenholt Muff.

AF LONE HANSEN,
SIKKERHEDSSTYRELSEN

Gør byggepladsen elsikker

Electrical safety at the construction site

Kabler på jorden udsættes for skader.
Cables lying on the ground can easily be damaged.

Hold orden på kablerne.
Keep cables tidy.

Kør ikke over kablerne.
Do not drive over cables.

Beskyt kabler på køreveje.
Protect cables from vehicles.

Brug ikke eltavler med fejl.
Do not use defective switchgear.

Eltavlen skal være mærket med CE og EN 60439-4/EN 61439-4.
Switchgear must have a CE and EN 60439-4 / EN 61439-4 label.

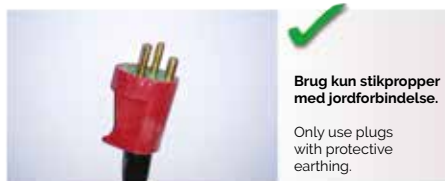
Jordspyddet må ikke tages op.
Earth electrodes should never be taken out.

Jordspyddet skal stå fast i jorden.
Earth electrodes must be fixed in the ground.

Skift defekte stikpropper.
Replace defective plugs.

Brug kun stikpropper med jordforbindelse.
Only use plugs with protective earthing.

Gode elråd på byggepladsen

- Elinstallationen skal have et jordspyd, der er banket i jorden, og jordforbindelsen må ikke fjernes.
- Alle firmaer, der færdes på byggepladsen, bør informeres om, at de ikke må flytte jordspyd eller lægge kabler på køre- og gangveje.
- Ledningssystemer skal være egnede til formålet, og ledninger skal beskyttes mod skader ved ophængning eller nedgravning.
- Eltavler skal vedligeholdes og mærkes korrekt, og der må ikke være defekte kapslinger.
- RCD'er (fejlstrømsafbrydere) skal testes, så det sikres, at de virker.

Forkert: Jordspyd ligger oven på eltavle

Korrekt: Jordspyd skal være sat i jorden af hensyn til jordforbindelse

Forkert: Kabler beskadiges når de ligger på køreveje

Korrekt: Kabler er korrekt hængt op

Fotos: Sikkerhedsstyrelsen

FOREBYG ULYKKER PÅ BYGGEPLADSEN!

STOP
OP FØR DU GÅR I GANG MED OPGAVEN!

TÆNK
HELE PROCESSEN IGENNEM!

VURDER
RISICI FORBUNDET MED OPGAVEN!

PLANLÆG
HVORDAN DU UDFØRER OPGAVEN!

Ansvar for fælles sikkerhed

Hos Petri & Haugsted AS ville de se om de kunne bringe antallet af arbejdsskader ned med en kampagne, som er brugt af en anden virksomhed. Den blev så skræddersyet til P&H med logo og arbejdsopgaver.

Den hedder: Forebyg ulykker på byggepladsen, og forestiller fire mænd i arbejdstøj med hjelme, som skal i gang med at udføre en arbejdsopgave.

STOP-TÆNK-VURDER-PLANLÆG

Den har fire hovedoverskrifter som er: STOP-TÆNK-VURDER-PLANLÆG, med underoverskrifter der beskriver hvad man skal huske på inden man går i gang med sin arbejdsopgave.

- Man skal stoppe op før man går i gang med opgaven
- Man skal tænke hele processen igennem
- Man skal vurdere risici forbundet med opgaven
- Man skal planlægge hvordan man udfører opgaven

Mange har måske set kampagnen fra Rådet for sikker trafik, der opfordrer til at bruge 2 sekunder mere til at orientere sig i. Det er det samme, de ansatte skulle gøre, når de er på arbejde, for at

undgå ulykker: Lige at bruge et øjeblik mere, til at STOPPE op, TÆNKE igennem, VURDERE og PLANLÆGGE.

Processen

Kampagnen blev præsenteret på Arbejdsmiljøudvalgene. Den blev sendt ud på mail, lagt på en intern platform, som hedder Graveportalen, hængt op som plakater, fremstillet i en magnet udgave i to størrelser, og produceret på dansk og polsk.

Magneterne skulle sidde på bilerne, så medarbejderne dagligt blev mindet om at passe på sig selv og hinanden.

Der blev udarbejdet en flyer som i nærmere detaljer beskrev de fire ord, så de kunne bruges i hverdagen på byggepladsen.

Det er planlagt der skal suppleres med videoer, der illustrerer, hvordan kampagnens fire trin skal forstås i hverdagen. Der bruges eksempler fra konkrete hændelser, der er sket, og som kunne være undgået, hvis man havde fulgt de fire trin.

AF LINDA HANSEN

God ergonomi i murersjakket

Manitou, elektrisk stenvogn, ditto stenklipper, accu-maskiner og lette stilladsdele. Ergonomien er tænkt rigtig godt ind i arbejdsopgaverne på byggepladsen i Greve, synes HHM-murersjakket. Men det største hit er nu engang brugen af vådmørtel.

"Hvis vi mangler en ekstra stenvogn, skal vi bare spørge efter den, og så kan vi også regne med, at vi får den. Og sådan er det generelt. Hvis der er noget vi mangler, så skal vi bare spørge om det," siger Lars Lindgaard, murersvend i HHM. "Og selvfølgelig kan der nogle gange gå lidt tid, men der bliver lyttet."

Almindeligt anerkendt

Under Hjelmene er på besøg i skurvognen i Greve, og vi tager fat i alt det, som kan gøre en forskel for ergonomien på pladsen. Hele murersjakket byder ind med de forskellige ting, som betyder noget for dem i det daglige arbejde. Og generelt er det en enslydende beretning om et arbejdsmiljø, som tages alvorligt.

"Vi behøver jo heller ikke overbevise nogen om, at en elektrisk stenklipper, en elektrisk stenvogn eller

Lars Lindgaard

andre tekniske hjælpemidler er en god idé. Det er jo helt almindeligt anerkendt. Så den er firmaet helt med på," siger Lars Lindgaard.

Vådmørtel gør den største forskel

Men det er den vådmørtel som HHM bruger til opmuring, der ifølge sjakket gør den allerstørste forskel i forhold til det fysiske arbejdsmiljø og ergonomien. For murerne er det mere skånsomt at arbejde med for håndled, albuer og skuldre – frem for at arbejde med tørmørtel.

"Vådmørtel slipper simpelthen skeen bedre, og det er bedre at arbej-

de med, når du skal lægge stenen. Jeg kan simpelthen mærke en fysisk forskel, når jeg arbejder med det," siger murersvend Lars Lindgaard.

"Ja, og så er det lettere at trykke sammen end funktionsmørtel og de andre typer, som brænder hurtigt af. Når du har lagt kalken op, og så skal trykke stenen ned, så er det klart nemmere at gøre med vådmørtel. Det kræver langt færre kræfter," siger murersvend Rasmus Barfod.

"Og endelig er det meget nemmere at foretage reparationer bagefter, hvis det er nødvendigt. Også her er det mere skånsomt," fortæller arbejdsmiljørepræsentant Morten Stuhr.

Og for murerarbejdsmændene ligger der også en gevinst i forhold til selve blandingen, der går meget nemmere. Ligesom der også er hele støv-problematikken, som helt undgås i forhold til tørmørtel i poser eller siloer.

"Vådmørtelen kommer i en BIG-bag, og så lægger vi det op i blanderen med teleskoplæsser, så der er ingen fysiske belastninger i det," siger murerarbejdsmand John Larsen. Og så er han i øvrigt vældigt glad for det accu-piskeris, som han har fået til blanding i murerbaljerne. "Det gør altså pokkers til forskel, at der er kommet batteri på maskinerne, så man også er fri for alle de kabler. Det betyder faktisk også noget for det fysiske arbejdsmiljø."

AF MORTEN BROE BICHEL

Lucas Svanebjerg

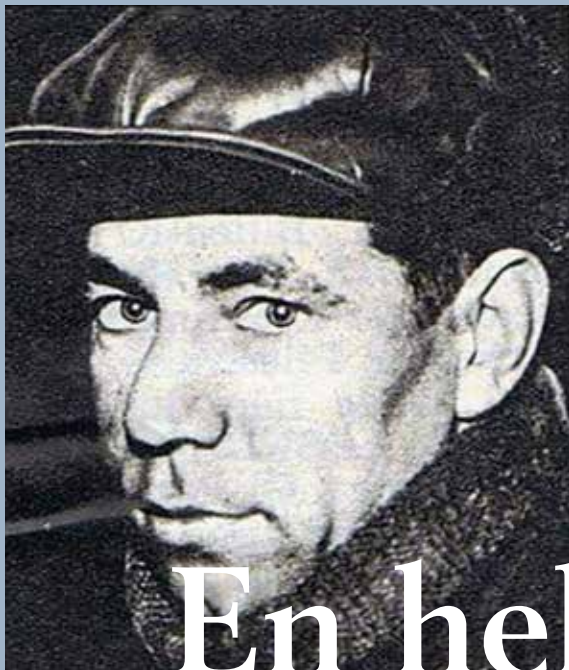

John Larsen

Rasmus Barfod

De gode gamle dage

En helt på Burmeister & Wain bliver fejret af sine kolleger

En maskinarbejder styrtede fra øverste dæk på en nybygning ned gennem en åbenstående lastluge mod lastens bund på Refshaleøen i 1937.

Tilfældigvis befandt maskinarbejder Cyril Mundeling sig på mellemdækket 3-4 meter længere nede.

På en brøkdæl af et sekund blev han klar over situationen og greb den faldende, da han hvirvlede forbi ham.

Manden, han greb i faldet, vejede 93 kg, og den stærke smed greb ham med én hånd og frelste ham fra den visse død.

Ved arbejdstid ophør samledes 3.000 kolleger i marketenderiet og fejrede Mundeling, der fik overrakt 1.000 kr. af direktionen. Cyril var bryder i sin fritid og ud af en cirkusslægt.

Under Hjelmen har fundet materialerne her på siden i en række af de debatfora, som ligger på Facebook. Her kan man – blandt andet – konstatere, at udtrykket 'En sand Mundeling' blev brugt til at beskrive en af hverdagens helte på arbejdspladsen – eller en dåd, som var nærmest mirakuløs eller helt ud over det sædvanlige. Inspirationen til denne side har vi fundet i forbindelse med et opslag af Michael K. Nielsen. Tak til ham, for at gøre opmærksom på den interessante historie.

Visuel kontrol af stilladser

Man skal altid huske at tjekke stilladset, før det tages i brug. For selvom det er stilladsfirmaets ansvar at opstille stilladset korrekt – og bygherrens ansvar at indgå aftaler med de forskellige entreprenører om etablering, vedligehold og nedtagning, så sker der alligevel fejl fra tid til anden. Derfor bør du sikre dig selv bedst muligt ved at lave en visuel kontrol – inden du begynder at bruge stilladset, og hvis forholdene ikke er i orden – så lad være med at bruge det.

Boksene herunder er fra et materiale anvendt i Icopal, illustrationerne er bl.a. fra AT-vejledningen og tjeklisten er fra Branchefællesskabet for Arbejds miljø i Bygge & Anlægs branchevejledning.

AF CARSTEN BISGAARD

Tjekliste fra "Standardblade for stilladser"

Typiske arbejdsprocesser	ja	Nej	Bemærkninger
Opklodsningen forsvarlig og fodspindler (maks. 20 cm)			
Er stilladset forankret forsvarligt			
Er adgangsvejene hensigtsmæssige og forsvarlige (separate opgangsfelter)			
Er stilladset sikret med diagonalafstivning			
Er stilladset sikret mod påkørsel			
Rækværker ved alle frie kanter, herunder enderækværk			
Håndliste, når afstanden mellem hoveddæk og konsoldæk er mellem 0,5-2 meter			
Hånd- og knæliste, når afstanden mellem hoveddæk og konsoldæk er større end 2 meter			
Er der rækværk ved ladesteder			
Er afstanden mellem stillads og facade forsvarlig (maks. 30 cm)			
Er huller og åbninger afdækket forsvarligt			
Er dækkene forsvarligt fastholdt			
Er dækkene i forsvarlig stand			
Er ibrugtagningsskiltet til stede			
Er stilladsbredden forsvarlig i forhold til arbejdet			
Er lastklassen forsvarlig i forhold til brugen			
Er der en opstillingsvejledning			
Er der en brugsvejledning/brugervejledning			

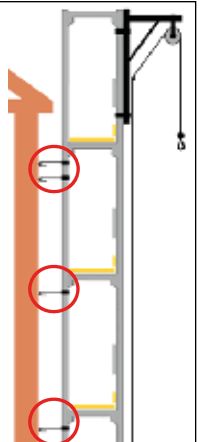
OPKLODSNING

Skal være bredere end stilladsfod, på stabilt underlag. Klods/planke må max. være 20 cm høj

FORANKRING

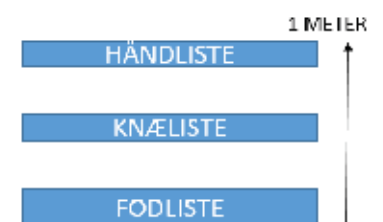
Fastgørelser må ikke række ind i adgangsvejene og skal som udgangspunkt placeres i knudepunkterne lige under stilladsdækkene

RÆKVÆRKER

Rækværker ved alle frie kanter, herunder enderækværk

- Håndliste i 1,0 meters højde
- Knæliste i 0,5 meters højde
- Fodliste med en højde på 150 mm
- Afstand mellem belastet dæk og fodliste må ikke overstige 3 cm

Arbejdsskader opdeles i to typer. Ulykker og erhvervssygdomme. I sidste nummer af Under Hjelmen fokuserede vi på ulykkerne. Denne gang ser vi på ergonomiske belastninger - et af de områder, der kan give en erhvervssygdom.

Når vi taler om ergonomi handler det om arbejdsstillinger og arbejdsbevægelser. Det vil sige opgaver, hvor man løfter, bærer, trækker eller skubber.

Her i temaet ser vi nærmere på, hvordan det ser ud med ergonomien i Bygge og Anlæg. Og vi giver gode eksempler på, hvordan man kan imødegå ergonomiske udfordringer i branchen. Ved at planlægge arbejdet rigtigt kan man minimere risikoen for muskel- og skeletbesvær. Indret fx arbejdsstedet med gode og hensigtsmæssige adgangs- og transportveje, så der uhindret kan anvendes tekniske hjælpemidler for transport og håndtering af materialer – så løft og bæring undgås. Og anvend så i øvrigt de ergonomisk udformede redskaber, værktøj og tekniske hjælpemidler, der findes i branchen. God læselyst.

AF BRITTA MØRK JOHANSEN

Hvad taler vi om, når vi taler om ergonomi?

Læs mere her i TEMA'et

UNDER HJELMENE Nr. 1/2022

Arbejdstilsynet gennemfører en indsats i Bygge og Anlæg

Arbejdstilsynet har fra marts 2022 haft ekstra fokus på kemi og ergonomi, i forbindelse med det helhedsorienterede tilsyn.

Når Arbejdstilsynet kommer på byggepladsen, vil de have fokus på løft og bæring samt arbejdsstillinger, og på kemi, asbest, træstøv, respirabelt kvartsstøv og byggestøv generelt.

Yderligere har Arbejdstilsynet fra april gennemført en indsats med vejarbejde, hvor der fokuseres på løft, bæring og arbejdsstillinger, samt risiko for påkørsel og sammenstyrtning ved gravearbejde.

AF BRITTA MØRK JOHANSEN

Skan QR-koden og se mere om Arbejdstilsynets særlige tilsynsindsats

Skan QR-koden – og se mere på BFA Bygge & Anlægs hjemmeside

Skan QR-koden og se en film, hvor der anvendes en lastbilkran.

Håndtering af tunge døre og vinduer

I kan undgå løft og unødigt transport af tunge døre. Planlæg også arbejdet ift. hvordan I får dørene og vinduerne helt hen til arbejdsstedet.

Få dem f.eks. dem leveret så tæt ved arbejdsstedet som muligt og i den rækkefølge, de skal anvendes. Og placér dem på en sådan måde, at der er plads til at anvende tekniske hjælpemidler.

Vurder hvilket teknisk hjælpemiddel der er bedst egnet til den opgave, I skal i gang med.

En måde, at undgå de tunge løft er at anvende en lastbilkran, andre kraner, smartlift, glaslift eller en win-let.

AF BRITTA MØRK JOHANSEN

Hvad ved vi om muskel- og skelet sygdomme?

I Bygge og anlæg har vi gjort en stor indsats for, at det skal den rigtige vej ift. anmeldte erhvervssygdomme, når det handler om muskel- og skelet sygdomme. Data fra Arbejdstilsynet viser et fald i anmeldelserne af muskel- og skelet sygdomme:

Antal anmeldelser 36,754

Legemsdel niveau 1	2015	2016	2017	2018	2019	2020
20 Hoved	97	72	69	51	36	59
30 Hals, inkl. halshvirvler	486	473	387	304	251	209
40 Torso og indre organer	1585	1447	1349	1051	1055	885
50 Overekstremitet	4132	3886	3822	3289	3315	2922
60 Underekstremitet	940	982	966	854	812	674
70 Hele legemet, flere legemsdele	49	43	28	16	11	
90 Flere dele af legemet og andet				27	48	47
Total	7291	6903	6621	5598	5534	4807

Kilde: at.dk

Det er positivt, at udviklingen går den rigtige vej. I perioden 2015-2020 er der sket et væsentligt fald på hele 34 pct. I Under Hjelmene tror vi på, at det nytter, at arbejde med de langvarige påvirkninger.

Tak for det gode arbejde ude på pladserne - blandt andet også ved at inddrage Byggeriets Arbejdsmiljøbus, når der skal findes gode løsninger og tekniske hjælpemidler.

AF BRITTA MØRK JOHANSEN

Kender du Bygergo? Branchen har mange gode tekniske hjælpemidler

arbejde med branchens organisationer, Materielsektionen i DI Byggeri og Byggeriets Arbejdsmiljøbus.

Tag et kig på siden og prøv de viste hjælpemidler af. Har du lyst, er du velkommen til at dele dine erfaringer med hjælpemidlet med Under Hjelmenes redaktionen, så vi kan fortælle andre i branchen om det. Sammen løfter vi bedre.

AF BRITTA MØRK JOHANSEN

Kom til bygergo her
(Skan QR-koden):

Måske kender du allerede bygergo.dk? Hvis ikke, så er det en hjemmeside, hvor du kan finde inspiration til mange gode arbejdsmiljøvenlige, tekniske hjælpemidler og ergonomisk gode løsninger, som kan anvendes, i de forskellige fag. Gennem årene er der nemlig udviklet mange gode tekniske hjælpemidler, der kan anvendes så fysiske belastninger kan undgås. Men hvordan finder man lige frem til dem?

Se på siden og prøv de tekniske hjælpemidler af
Hjemmesiden er udarbejdet af BFA Bygge og Anlæg i sam-

Kriterier for at lægge hjælpemidler m.m. på bygergo.dk

Det tekniske hjælpemiddel skal løse et eller flere konkrete arbejdsmiljøproblemer – uden at skabe nye arbejdsmiljøproblemer.

Personlige værnemidler og byggematerialer medtages ikke.

Værktøj medtages ikke, med mindre der er tale om en klar opfyldelse af førstnævnte kriterium.

”Egenproducerede løsninger” medtages ikke, med mindre de er CE-mærkede.

Der skal foreligge et illustrativt billede af hjælpemidlet i funktion, gerne suppleret med en videooptagelse.

Der skal være en leverandør af det pågældende hjælpemiddel.

Kilde:bygergo.dk

Indblik i ergonomiske arbejdsskader - fra et arbejdsmedicinsk perspektiv

I alle landets fem regioner, findes på udvalgte sygehuse arbejdsmedicinske afdelinger. Hertil kan mennesker med en mistænkt arbejdsskade henvises for nærmere udredning og samtale med en arbejdsmediciner.

Hvilke skader ser Arbejdsmedicinsk klinik?

Den største patientgruppe her er mennesker med skader eller sygdom i bevægeapparatet, dvs. ergonomiske arbejdsskader. Ryg- og skulderlidelser er klart de hyppigste. Mange håndværkere og byggearbejdere henvises med smertefulde lidelser i ryg og skuldre, da de i høj grad har fysisk krævende jobs.

Hvad sker der på den arbejdsmedicinske klinik?

I den arbejdsmedicinske samtale vil lægen bl.a. spørge ind til graden og karakteren af skulder- og rygbelastende arbejdsopgaver, såsom tunge løft, akavede arbejdsstillinger, arbejde med løftede skuldre og kraftfulde armbevægelser, da dette er nogle af de relevante ergonomiske belastninger, som kan bidrage til udviklingen af ryg- eller skulderlidelser. Indimellem vil den arbejdsmedicinske læge anmelde en lidelse til Arbejdsmarkedets Erhvervs sikring, som er en neutral myndighed,

der afgør, om en mistænkt arbejdsskadesag kan anerkendes som arbejdsbettinget sygdom. Derudover vil lægen drøfte med personen, hvordan dennes arbejde kan tilrettelægges for at undgå at en skade bliver værre og for at øge sandsynligheden for, at personen kan beholde sit job. I denne sammenhæng kan arbejdsmedicineren efter aftale somme tider inddrage leder eller arbejdsmiljøorganisationen på virksomheden for at finde frem til en god løsning.

Hvad er vores formål?

I arbejdsmedicinen er det overordnede gyldne formål at forebygge, at personer bliver syge på arbejdet eller

mister arbejdstilknytningen grundet sygdom eller særlige behov. I den forbindelse er virksomhederne vigtige samarbejdspartnere, da de har redskaberne til at indrette arbejdsmiljøet, så det både forebygger skader og sygdom hos de raske, samt tager hensyn til de medarbejdere, som har brug for det, for at kunne bruge deres arbejdssevne bedst mulig og bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet.

Hvad mener vi, i arbejdsmedicinsk klinik, der kan gøres?

Der har igennem lang tid været stort fokus på nedslidning af ansatte med fysisk krævende arbejde. Nedslidning er imidlertid ikke noget, der kan fin-

des ved undersøgelser af de ansatte. At være nedslidt er et udtryk for, at personen ikke har tilstrækkelige ressourcer til klare dagligdagens krav.

Vi fra arbejdsmedicinsk klinik kunne ønske os, at følgende skulle ske for at nedslidning kan undgås: Der bør være fokus på at sikre arbejdsforhold, hvor belastningerne ikke overstiger den ansattes ressourcer. Der skal også være fokus på sundhedsfremmende tiltag, der øger den ansattes styrke og sundhed, så han eller hun kan imødekomme ikke-forebyggelige belastninger uden risiko for helbredet. Man skal være opmærksom på, at muskelstyrke mindskes med stigende alder, og at belastningerne i arbejdet bør tilpasses aldersforandringerne hos den enkelte medarbejder. Således anbefaler vi, fra arbejdsmedicinsk side, at der på arbejdspladserne sættes ind i forhold til at reducere belastninger og byrder i størst muligt omfang; sikres gode ergonomiske forhold og ideelt set gennemføres sundhedsfremmende indsatser i arbejdstiden. Dette bliver kun mere og mere vigtigt i vores moderne samfund hvor vi møder den stigende andel af ældre, og hvor vi i stadig højere grad går en tid i møde med mangel på arbejdskraft.

AF MATHILDE BAUMANN, LÆGE OG OLE STEEN MORTENSEN, OVERLÆGE OG PROFESSOR, ARBEJDS- OG SOCIALMEDICINSK AFDELING, HOLBÆK SYGEHUS

FÅ
LÆST
OP

LØFT, TRÆK OG SKUB

AF FLEMMING HANSEN

– Hvad siger reglerne?

- Et løft er tungt, når det indebærer risiko for helbredsskader. Løft af byrder under 3 kg. vurderes normalt ikke som tunge løft.
- Vægt og rækkeafstand indgår i vurderingen af, om løft er sundhedsskadelige. Se skemaet nedenfor. Læs også om "forværende faktorer" nedenfor.
- Der skal bruges egnede tekniske hjælpemidler, når det er muligt og hensigtsmæssigt – og altid, når den manuelle håndtering indebærer sundhedsfare.
- Unødige fysiske belastninger og uhensigtsmæssige arbejdsstillinger eller -bevægelser, skal undgås.
- Arbejdsgiveren skal sørge for, at ansatte, der udfører manuel håndtering, instrueres i, hvordan arbejdet udføres på en forsvarlig måde.
- De ansatte skal have alle oplysninger, der er nødvendige for arbejdets udførelse. De skal f.eks. hvor det er muligt, oplyses om vægten af de byrder, der skal løftes, trækkes, skubbes eller på anden måde håndteres.
- De ansatte har pligt til at følge arbejdsgiverens instruktioner.

Bæring

- Det skal så vidt muligt undgås, at byrder skal bæres.
- Ved bæring af byrder, der falder inden for skemaets gule område, bør transportvejen højst være ca. 20 m. på plant underlag. Et almindeligt trappetrin på transportvejen sidestilles med en bæreaftand på ca. 1 m.
- Ved bæring tæt på kroppen, må byrden ikke veje over 20 kg. og afstanden må maks. være 20 m.

To-personers løft

- To eller flerpersoners løft kan ikke erstatte brugen af egnede tekniske hjælpemidler.
- Hvis to personer løfter sammen, må vægten ikke overstige 70% af det, en enkelt person må løfte. Hvis hver person f.eks. må løfte 30 kg, må 2 personer sammen kun løfte 42 kg. (70% af 60 kg.). Dette skyldes, at vægten altid vil forskyde sig under et fællesløft.

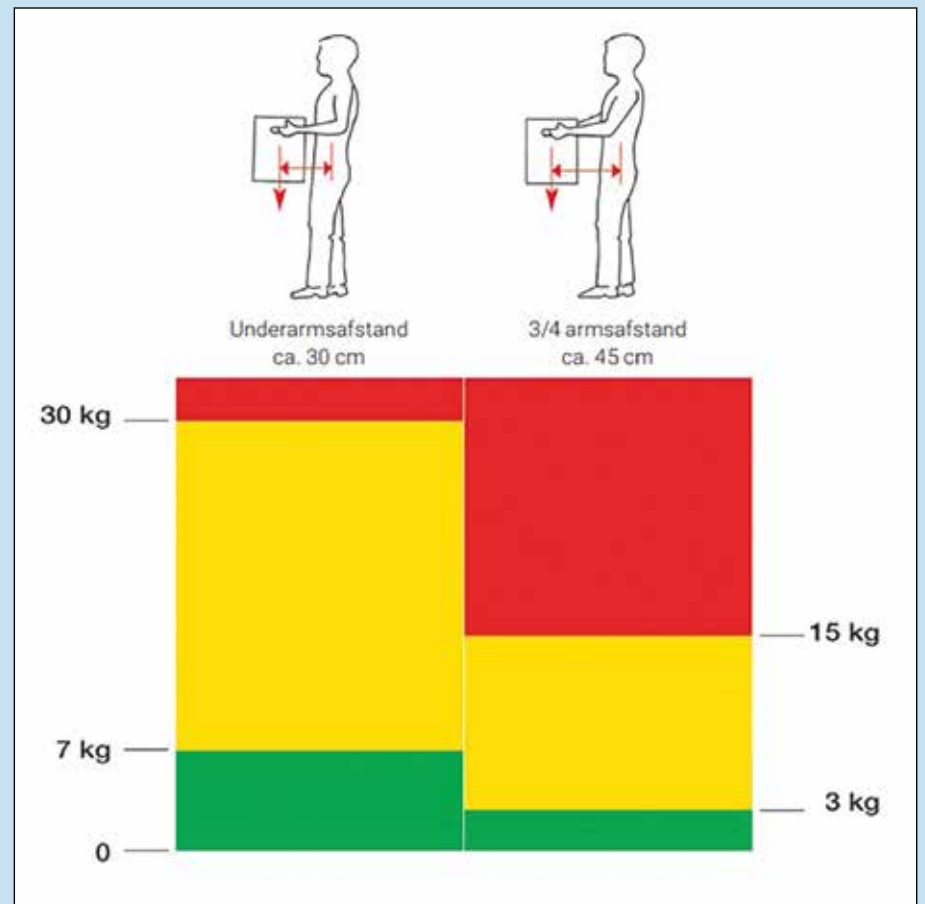
Forværende faktorer ved løft og bæring

- Skæve løft, vrid i kroppen, bøj til siden eller bøj stærkt forover.
- Højt tempo og gentagelser (hyppighed).
- Løft fra lave højder.
- Løft over skulderhøjde.
- Løft med én hånd.
- Lang rækkeafstand (uhensigtsmæssig placering af byrden).
- Snævre pladsforhold og utilstrækkelig plads i højden.
- Ujævnt, ustabil og glat underlag.
- Kulde, fugt, træk og blæst.
- Dårlig belysning (snubelfare).
- Dårligt psykosocialt arbejdsmiljø eller travlhed, hvor der tages chancer.
- Løftarbejde udført med manglende rutine og uhensigtsmæssig arbejdsteknik.
- Løft/bæring, der indgår i et arbejde, som i øvrigt belaster ryggen.

MULIGE FØLGER AF SKADELIGE LØFT OG BÆRING

Skader på grund af manuel håndtering kan bl.a. være diskusprolaps, hold i ryggen, slidgigt, uspecifik rygbesvær, knoglebrud og forstuvninger; samt muskel- og senelidelser i ryg, nakke, skuldre, arme og ben. Skaderne vil i første omgang ofte hindre udførelse af manuel håndtering, skaderne kan føre til varige lidelser, invaliditet og tab af arbejdsevne, hvis der ikke træffes foranstaltninger. (AT-vejledning D.3.1, Løft, træk og skub)

Løfteskemaet

Skemaet kan kun bruges til løft på stedet og op til 2 meter derfra. Hvis en byrde skal bæres længere, går grænsen mellem rødt og gult område ved:

- 20 kg. tæt ved kroppen.
- 12 kg. i underarmsafstand.
- 6 kg. i 3/4-armsafstand.

Træk og skub

- Træk og skub med forskellige, kørende, tekniske hjælpemidler er normalt at foretrække, frem for løft og bæring. Men også træk og skub af tunge byrder kan give sundhedsskader, f.eks. ved igangsætning eller ved opbremsning.
- Der er ingen specifik grænse for, hvornår en transportvogn skal være selvkørende (have en motor). Mange igangsætninger, opbremsninger samt kørsel i ujævnt og hældende terræn taler for krav om motor. Er byrden på 200 kg eller mere, taler meget for en motor, men det kan også være tilfældet ved lavere vægt.
- Underlag, hvor der skal foregå træk og skub, skal så vidt muligt have mindre køremodstand og være stabilt, jævnt og vandret samt fri for generende genstande og rod.
- Der skal være mulighed for at arbejde i hensigtsmæssige arbejdsstillinger ved træk og skub, og der skal være tilstrækkelig friplads til at undgå beskadigelse af hænder m.v.
- Slæbning af byrder minder meget om træk og skub og kan vurderes efter samme kriterier. Friktion med underlaget er en vigtig faktor sammen med arbejdsstillingen. Friktionen kan ofte reduceres ved brug af f.eks. glat mellemlag, glidesøm, ruller eller tekniske hjælpemidler.

FÅ
LÆST
OP

OVER STOK OG STEN

Rhino Cart er en af de opfindelser, som er guld værd, når det drejer sig om transport ad ramper og over små kanter. Selvom selve transportvognen er forholdsvis lille, kan man f.eks. placere materialer på en palle ovenpå vognen, hvorefter den er nem af skubbe, manøvrere og dreje. Rhino Cart er konstrueret som en solid, terrængående dolly, der er designet til at køre

på ujævne overflader, mens du flytter op til 500 kg. Stellet er lavet af hærdet stål og forsynet med et forstærket dæk. Stellet har en teleskopisk ramme på tværs, der kan udvides til 116 cm, så den kan flytte brede genstande og paller. Er genstandene endnu større, kan siderne på Rhino Cart adskilles helt, så endnu større og bredere genstande kan flyttes.

Bordrundsav med automatisk nødstop

Hvis du vil beskytte fingrene i forbindelse med arbejde ved bordrundsav, er SawStop en god løsning. Savklingen stopper umiddelbart ved den mindste hudkontakt. En forspændt fjeder udløser en aluminiumsbremse, som blokerer klingen, motoren stopper, og klingen trækkes ned i bordet. Selve hastigheden på processen er adskillige gange hurtigere end en airbag i en bil, og derfor efterlades fingrene uden den mindste skramme, hvis uheldet skulle være ude.

Se en lille film om SawStop ved at skanne QR-koden.

Præfabrikerede skakte

Når teknik og installationer skal samles i traditionelle skakte i forbindelse med både nybyggeri og renoveringsopgaver, kan det være udfordrende at planlægge arbejdet ift. arbejdsmiljøet. Men med præfabrikerede skakte kan antallet af arbejdsoperationer reduceres betragteligt, og samtidig kan skakten lukke af mellem de enkelte etager, så sikkerhed og arbejdsmiljø får et løft for både montører og byggefolk.

Skann QR-koden for at se en film om robotten.

Amigo skære-robot til plader

Hvad ville du sige til at få en hjælpende hånd af en robot? Amigo skærobot kan godt opfattes som sådan en hjælpende hånd: Plademål overføres fra mobilen til robotten, og så klarer robotten ellers skærearbejdet.

NYE REGLER VED TAGARBEJDE

Fra 1. januar i år har der været nye regler for arbejde på tage. De væsentlige ændringer er:

Flade tage med op til 15 graders taghældning:

Man må ikke længere arbejde på flade tage (under 15 graders taghældning) uden sikring mod nedstyrtning i op til 5 meters højde. Nu er højden max. 3,5 meter. Og arbejdes der mellem 2 og 3,5 meters højde over terræn eller omgivende underlag, skal der laves en skriftlig risikovurdering, der angiver, hvorvidt der skal sikres mod nedstyrtning.

Fra 15 graders taghældning og derover:

På tage med mindst 15 graders taghældning, hvor tagfoden er over 2

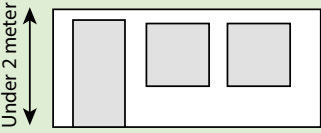
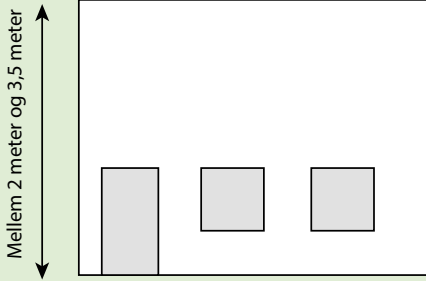
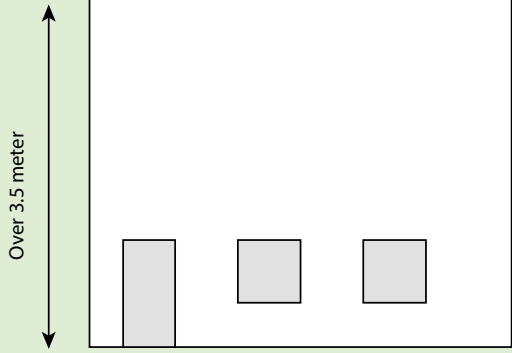
meter, og hvor der arbejdes under 5 meters højde, skal der - ligesom ved flade tage - laves en skriftlig risikovurdering, der angiver, hvorvidt der skal sikres mod nedstyrtning.

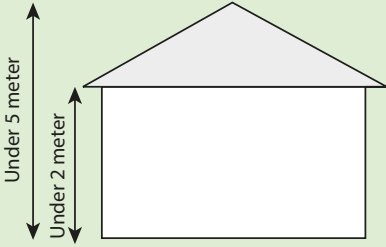
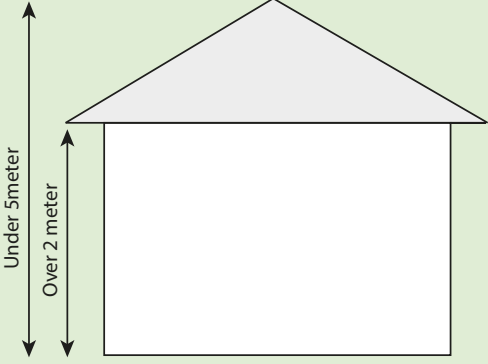
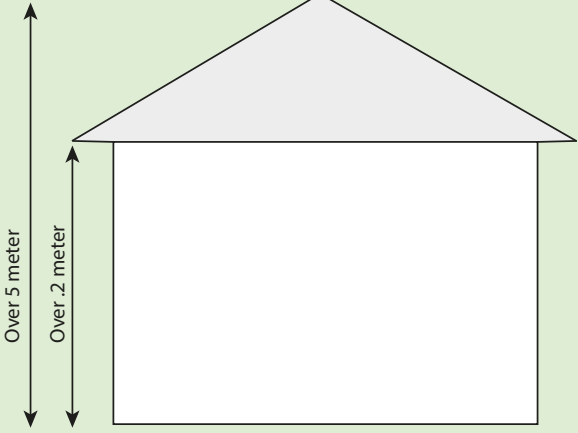
Husk også, at der - uanset hvad risikovurderingen siger - skal sikres mod nedstyrtning i gavl, hvis der er mere end to meter fra omgivende underlag og til gavlkant.

Besøg evt. Arbejdstilsynets hjemmeside for at se deres vejledning om den nye regel. BFA-BA udkommer snart med en branchevejledning om arbejde på tage, hvor der bl.a. vil være et skema til vurdering af risikoen.

AF CARSTEN BISGAARD,
FLEMMING HANSEN OG
MORTEN BROE BICHEL

			
Sikring?	Ja, hvis der er særlig fare.	Ja, hvis den skriftlige vurdering viser, at der er særlig fare.	Ja, altid.
Skriftlig vurdering?	Nej.	Ja.	Nej.

			
Sikring?	Ja, hvis der er særlig fare.	Ja, hvis den skriftlige vurdering viser, at der er særlig fare.	Ja, altid.
Skriftlig vurdering?	Nej.	Ja.	Nej.

Den skriftlige risikovurdering ved tagarbejde

FÅ
LÆST
OP

Når man arbejder på tage, hvor man er indenfor de rammer, som kræver en skriftlig risikovurdering, så opstår spørgsmålet om, hvordan man kommer i mål med den, så den også imødekommer de lovmæssige krav. Det har Under Hjelmene spurgt chefkonsulent i AT, Kell Guldager Petersen, om.

En af de ting, som Kell Guldager Petersen lægger vægt på, er, at man ikke udelukkende betragter den skriftlige risikovurdering som et stykke papir. Risikovurderingen er samtidig en proces, man skal igennem.

- Det vigtige er, at der er en samtale mellem mester og ansatte om de forskellige ting, som kan udgøre en særlig fare i forhold til nedstyrtning under arbejdet, og at skriftligheden så nærmest er et referat af den samtale. Altså en beskrivelse af, hvordan arbejdsopgaven kan varetages sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Samtalen og den skriftlige risikovurdering vil så samtidigt være en del af instruktionen af de ansatte. Arbejdstilsynet vil spørge efter den skriftlige risikovurdering, når de tilsynsførende finder det relevant på tilsynsbesøgene, siger Kell Guldager.

Udformningskravet

Hvordan risikovurderingen er udformet, er der ikke stillet formelle krav til. Det betyder, at det i al sin væsentlighed er virksomheden selv, som beslutter, hvordan beskrivelsen skal formuleres. Men der er til gengæld krav om skriftlighed. Det vil sige, at risikovurderingen skal være nedskrevet, og at den skal kunne overleveres til Arbejdstilsynet på byggepladsen enten digitalt eller på papir.

- Arbejdstilsynet har ikke en vejledning til, hvordan man præcis laver risikovurderingen. Men det er vigtigt, at risikovurderingen forholder sig til den konkrete arbejdsopgave; forholdene, arbejdsopgaven udføres under, og de risici der kan opstå, mens der arbejdes på taget. Og hvis man er i tvivl, så er der hjælp at hente flere forskellige steder: Hos autoriserede arbejdsmiljørådgivere, hos Branche-fællesskabet for Arbejdsmiljø i Bygge & Anlæg (BFA-BA), hos den nye konsulenttjeneste i BFA-BA og naturlig-

vis også hos Byggeriets Arbejdsmiljøbus (Bam-Bus).

Samtale om arbejdsopgaven

Risikovurderingen er heller ikke et generelt stykke papir, som virksomheden altid kan tage i brug i forbindelse med tagarbejde. Det er en beskrivelse, som forholder sig til det konkrete sted, og til den konkrete arbejdsopgave, fortæller Kell Guldager Petersen.

- Det betyder jo ikke, at man ikke godt kan lave noget generelt, som man så kan supplere i forbindelse med arbejdsopgaven, og det bør så ske i dialog med de ansatte. Og det er vigtigt. Ulykkesforskningen siger også ganske tydeligt, at det virker direkte ulykkesforebyggende at inddrage medarbej-

derne i samtalen om risici i forbindelse med arbejdsopgaven.

Tilsynet

Arbejdstilsynet vil langt hen ad vejen kigge efter de samme risikomomenter, som de hele tiden har kigget efter, når de er ude på tilsyn i forbindelse med tagarbejde. Og det er ikke nok, at virksomheden har skrevet om arbejdsopgaven, at der ikke er nogen særlig fare forbundet med arbejdsopgaven, siger Kell Guldager.

- Arbejdstilsynet gør jo sine egne observationer. Men det er i princippet ikke så svært at få øje på de ting, som indebærer risiko: Man kan hurtigt få et overblik over, hvordan underlaget ser ud og hvad man skal lave på taget.

Skal der f.eks. udføres opmærksomhedskrævende arbejde tæt på tagkanten, er tagfladen glat, er der skakter og trapper eller materialer og andre ting, der kan falde ned i. Alle de observationer kan gøre, at man skal sikre alligevel. Og man skal også huske, at det jo altid er på tilsynstidspunktet, vi kigger, og altså ikke på, hvad der foregik for en uge siden. Det er vigtigt, at risikovurderingen både forholder sig til de forskellige faser i arbejdsopgaven og i nødvendigt omfang revideres, hvis der opstår uforudsete forhold, så der f.eks. sikres mod styrtning eller arbejdet stoppes, hvis det er nødvendigt i forhold til vejrliget. Det er altid den konkrete risiko, på det konkrete tidspunkt, vi tager stilling til.

AF MORTEN BROE BICHEL

Kell Guldager Petersen,
chefkonsulent i Arbejdstilsynet

Storformatfliser: – set med murerens øjne

Store fliser er blevet meget populært og det kan man godt forstå: En hel flise fra gulv til loft.

En flise er storformat, når den er over 60 x 60 cm. Den på billedet er 120 x 280 cm. Her vejer selve flisen ca. 46 kg - og inkl. fliseklæb vejer den små 60 kg. Det største format pt er en flise på 160 x 320 cm, som vejer 82 kg uden fliseklæb.

Det store format er ofte en udfordring for de murere, som skal lave de badeværelser med den slags fliser - og uden tekniske hjælpemidler er det helt umuligt.

Hejs flisen ind

Transporten af flisen enten ind i et hus eller op på 4 sal er også noget, som volder store problemer rundt omkring i landet. Fliser i den størrelse er ofte kun 6 mm tykke, og det kræver et godt håndteringssystem med sugekopper på, så de ikke går i stykker.

Et af forslagene til at forbedre arbejdsmiljøet på især nybyggeri, er at tænke de store fliser ind i tidsplanen, så de kan sættes op, inden man får lagt

FÅ
LÆST
OP

taget på. Det betyder, at man eventuelt kan bruge en lastbil med kran til at hejse flisen ind, efter den er skåret til, så man derefter kan få sat den op.

På store hotelbyggerier eller lejlighedsprojekter kan man også med fordel få sat de store fliser op inden der bliver sat døre i og lavet lofter, så der er plads til tekniske hjælpemidler.

Gode fif

Tekniske hjælpemidler er der heldigvis et godt udvalg af både på nettet og i diverse byggemarkeder fx en akku-løfter på batteri, som er perfekt til de mindre fliser i storformat.

Men der er stadig mange, der kæmper med opsætning af de store fliser alene, og det er skadeligt for kroppen og også i strid med gældende arbejds-

miljø lovgivning med alle de kg som de vejer. Et godt råd fra sven-dene er, at man skal være min 2 mand. Et andet råd er at bruge de grupper som er på fx Facebook, som omhandler flisemurere. Her er der tit gode fif og gode ideer.

Vi skal også selv sige fra og sige stop, hvis vi kan se at det her er ikke forsvarligt. Det er også vigtigt at gøre kunderne opmærksom på, at hvis der ikke er plads til hjælpemidler, så kan vi ikke udføre arbejdet.

AF LARS KJØLLER-
BLOCK

Japansk støvsuger-besøg

En Japansk delegation fra Makita besøgte, sammen med deres danske repræsentant, byggepladsen i Nyboder København, som er et snart 400 år gammelt byggeri. Makita besøgte byggepladsen for at få indsigt i, hvordan en dansk virksomhed håndterer udfordringen med støv. Der blev talt en hel del om vigtigheden ved brug af støvsuger og støvsugerens fysiske og praktiske udformning. De danske tømrersvende kom med mange input til forbedringer, og de holdt sig heller ikke tilbage med kritik af det værktøj, hvor suget ikke fungerer optimalt.

AF JESPER KRAG CHRISTIANSEN

Døde i Bygge & Anlæg i 2022

Januar 2022

En person er afgået ved døden efter en ulykke, hvor afdøde blev klemt mellem en traktor og en lift.

Marts 2022

En medarbejder har mistet livet, da vedkommende fik et jernrør i hovedet.

ARBEJDSMILJØ- PULJEN UDVIDES, SÅ FLERE KAN SØGE

Private virksomheder med op til 100 ansatte og offentlige arbejdspladser med op til 50 ansatte kan fremover søge puljen. Desuden vil virksomheders produktionsenheder (p-enheder) fremover kunne søge puljen. Hidtil har kun virksomheder med eget CVR-nr. kunnet søge.

Puljen vil fremover også kunne give tilskud til projekter om forebyggelse af høreskadende støj, støv og kemiske påvirkninger. Ændringerne er trådt i kraft den 20. april 2022.

Hvis du vil se mere om arbejdsmiljøpuljen og om, hvordan du søger, kan du finde alle oplysning

ger på Arbejdstilsynets hjemmeside – www.at.dk – eller ved at skanne QR-koden her. Du kan også kontakte konsulenttjenesten under Branchefællesskabet for Arbejdsmiljø i Bygge & Anlæg eller Byggeriets Arbejdsmiljøbus, hvis du vil have hjælp med ansøgning til puljen.

AF MORTEN BROE BICHEL

ARBEJDS- MILJØ- PULJEN KALDER PÅ DIG

Murersvend Flemming Andersen har i længere tid arbejdet med en vakuumløfter, og han er rigtig glad for det tekniske hjælpemiddel. At Flemming overhovedet er kommet til at bruge løfteren skyldes, at tilskud fra Arbejdsmiljøpuljen har betalt 80 procent af lejeudgiften til apparatet. Maskinen kan løfte op til 25 kg., og det gør ikke nogen forskel, hvorvidt det er papir- eller plastikemballage. Det er Byggeriets Arbejdsmiljøbus, der har assisteret med at søge tilskuddet. Og det er et tilbud, som alle virksomheder kan gøre brug af – så længe de opfylder kriterierne for ansøgning (se mere på denne side).

Søger I efter et bestemt teknisk hjælpemiddel til en arbejdsopgave, kan I gå ind på BYGERGO.DK og se, om der skulle være noget, som passer til opgaven.

AF BRIAN FREDERIK DRAVNFELDT
OG MORTEN BROE BICHEL

Byggepladsens indretning

Byggepladsens indretning er med til at sætte rammer om din sikkerhed og dit arbejdsmiljø. Derfor skal byggepladsen også være planlagt og indrettet, så arbejdet kan foregå sikkert. Men for at det kan ske, skal sikkerheden på og omkring byggeriet allerede tænkes ind i projekteringen.

- etablere faste arbejdspladser til bukning af armeringsjern, skæring af tømmer m.m.
- etablere gode tilkørsels- og lagerforhold, f.eks. med fast underlag på materialepladser, så tekniske hjælpemidler kan anvendes
- opstille kraner m.v. mest hensigtsmæssigt
- afgrænse særligt farligt arbejde

Hvis du opdager, at nogen af ovenstående ting ikke er i orden, er det også dit ansvar at gøre opmærksom på det.

Adgangsveje

Der bør hænges en oversigtsplan ved indgangene til byggepladsen, der hjælper til at finde vej. På planen skal man kunne se, hvor der er påbud om personlige værnemidler, hastighedsgrænser, ensrettet kørsel o.lign., der har betydning for sikkerheden. Til- og frakørsler bør adskilles og markeres tydeligt med skilte, så den gående trafik er adskilt fra den kørende. Køre- og gangveje skal være planlagt og opbyggede, så de kan klare den trafik, der til enhver tid finder sted på dem.

Orden og ryddelighed

Rod på byggepladsen skaber større risiko for ulykker. Samtidig kan det gå ud over fremdriften og give anledning til konflikter mellem virksomhederne på pladsen. Det er bygherrens ansvar at koordinere og afgrænse dette i fællesområder, hvor det skal fremgå af Plan for Sikkerhed og Sundhed (PSS) og i nødvendigt omfang drøftes på sikkerhedsmøderne.

En god planlægning handler derfor – blandt andet – om at:

- sikre, at køre- og gangveje er opbygget, så de kan klare den trafik, der til enhver tid finder sted på dem
- etablere sikre adgangsveje til bygninger, udgravninger og stilladser m.m.
- sikre, at tekniske hjælpemidler kan anvendes
- opsætte midlertidige rækværker, hvor der er risiko for nedstyrtning og gennemstyrtning. Det gælder også ved udgravninger, huller og skakke
- fastgøre stilladser
- sikre orden og ryddelighed på byggepladsen
- etablere lovlige og sikre elinstallationer
- etablere tilstrækkelig belysning, ikke mindst i fællesområder for flere entreprenører og på adgangsveje
- sikre farefri montering af bygningslementer, f.eks. betonelementer, tagkassetter og trapezplader

Gode råd om orden på byggepladsen

- Lad være med at stable materialer, så de kan vælte eller på anden måde være til fare. Placer kun materialer på de steder, som er udpeget til det.
- Sørg for hensigtsmæssig placering af affaldscontainere – både inden- og udendørs.
- Oplagspladser skal være velfunderede og hævet over det øvrige terræn.
- Anbring affald og tom emballage på særligt indrettede pladser eller i containere og sørg for, at de jævnligt bliver tømt.
- Følg altid kommunens affaldsregulativ, når I skal skaffe jer af med affald.
- Placer ikke affald og materialer, så de forhindrer jer i at rydde pladsen for sne, pløve og vand.
- Elkabler skal være ophængt eller nedgravet.
- Ledninger til el, trykluft, gas og vand til byggepladsinstallationer kan hænges på vægge eller i loft. Hvis I bliver nødt til at lægge dem på jorden eller på gulvet, skal I placere dem, så man ikke kan falde over dem eller beskadige dem.
- Det er ikke tilladt at tørfeje. Støvsug i stedet og gør i det hele taget rent på en måde, så der ikke spredes støv og anden sundhedsskadelig forurening. Brug støvsuger – støvklasse H.
- Hold huller til brønde og lignende forsvarligt overdækkede.
- Fjern ikke tildækninger, rækværker og andre sikkerhedsforanstaltninger, når der ryddes op.
- Indret pladsen, så materialer og lignende ikke ligger i vejen for kørende og gående trafik.
- Etabler evt. særligt opmærkede områder med mulighed for opbevaring for hver entreprenør.

Kilde: BFA Bygge & Anlæg

Derfor skal det stå i PSS, hvordan der holdes orden på byggepladsen, hvornår og hvem der rydder op. På byggepladser, hvor der ikke er krav om PSS, skal det aftales mellem de enkelte entreprenører.

AF MORTEN BROE BICHEL

Branchefællesskabet for Arbejdsmiljø i Bygge & Anlæg, BFA Bygge & Anlæg, har vejledninger og faktaark, som giver en rigtig god håndsrækning til at få indrettet byggepladsen korrekt.

Du kan finde alle materialerne på www.bfa-ba.dk

FÅ LÆST OP

Branchervejledning om **FÆRDEL PÅ BYGGE- OG ANLÆGSPLADSEN**

Hvor mange fejl
kan du finde
på billedet?

Alle kan deltage i konkurrencen og blive de heldige vindere af de flotte præmier.

1. præmie: En iPad, en lækker Under Hjelmene-taske og en t-shirt.

Blandt de øvrige besvarelser trækker vi lod om Under Hjelmene-tasker og t-shirts.

SÅDAN DELTAGER DU:

- 1 Kig godt på billedet!
- 2 Sæt ring om de steder, hvor du mener, der er noget galt og kommentér gerne.
- 3 Ta' et billede og send en SMS til 27 89 72 00. Du skal også lave en liste med en forklaring på, hvad der er galt på billedet.

HUSK Vi skal også have dit **navn** og **adresse**, så vi kan sende en eventuel præmie til dig.

HUSK OGSÅ Vi skal have dit svar senest den 15. oktober 2022.

Lad konkurrencen begynde!

VINDERSVAR

Vinderen af hovedpræmien:
En iPad, en lækker Under Hjelmene-taske og en t-shirt.

Ny vinder af konkurrencen

Det er ikke givet, at man vinder i vores konkurrence, når man sender et konkurrence-svar ind til Under Hjelmenes redaktion. Men på den anden side skal det heller ikke være sådan, at man skal holde op med at sende sine svar ind, bare fordi man tidligere har vundet. I hvert fald har det da heller ikke afholdt Mikkel Keller, Slagelse, fra at deltage. Han vandt konkurrencen for en del numre siden, men alligevel har han indsendt et svar. Og når man er med i puljen af gode besvarelser, er der naturligvis også en chance for, at man bliver udtrukket. I hvert fald er det Mikkels heldige dag, og nu står han så igen som vinder af vores fotokonkurrence – med et særdeles solidt svar. Tillykke til dig, Mikkel.

Foto af en glad vinder

Vi er altid glade for at kunne fortælle om de læsere, som vinder i vores konkurrence om at finde fejl på de fotos her på siden, som nogle gange giver indtryk af et arbejdsmiljø, 'som er faldet helt ud over kanten'.

Og vi er i særdeleshed glade, når vinderne af konkurrencerne kvitterer med et foto af dem selv og den præmie, de har vundet. Her er det Allan Ansberg Knudsen fra Galten ved Aarhus, som oven-ikøbet har været lidt kreativ med præmien. Godt gået, endnu engang tillykke – og tak for bidraget.

RENOVER-SIKKERT

Farlige stoffer kan påvirke dit arbejdsmiljø

Du skal være ekstra opmærksom på dit arbejdsmiljø, når du arbejder med renovering. Du risikerer nemlig at støde på en lang række farlige stoffer i gamle byggematerialer. Til gengæld kan du finde hjælp på: RENOVER-SIKKERT.DK - Branchefællesskabet for arbejdsmiljø i Bygge & Anlægs hjemmeside om renoveringsopgaver.

FÅ
LÆST
OP

Det er i helt almindelige materialer som maling, fugemasse, isolering og fliseklæb, at du kan støde på asbest, PCB, klorerede paraffiner, gammel mineraluld (før 1997) og tungmetaller. Det kan være svært at opdage, og derfor giver **RENOVER-SIKKERT.DK** også anvisninger til, hvordan du kan genkende materialerne. Hjemmesiden fortæller ligeledes om, hvornår materialerne har været i brug.

Nem at bruge

Hjemmesiden er lige til at gå til. På forsiden af **RENOVER-SIKKERT.DK** er der et hus, hvor du kan klikke og gå på opdagelse i rum, facader og bygningsdele. Uanset hvilken opgave du skal i gang med, er der en beskrivelse af, hvad du kan risikere at støde på. Her finder du også konkrete anvisninger til, hvordan du kan arbejde sikkerhedsmæssigt forsvarligt og uden risiko.

AF MORTEN BROE BICHEL

RENOVER-SIKKERT.DK er et visuelt opslagsværk, som gør det let at finde frem til byggematerialerne og forebygge mulige arbejdsmiljøproblemer.

Hjemmesiden indeholder:

Billeder og beskrivelser af byggematerialer, tidsperioder og sundhedsfarer.

- God praksis for forundersøgelser.
- Faktaark som beskriver sikker og forsvarlig udførelse af arbejdet.
- Krav og regler.

Du kan finde hjemmesiden ved at skanne QR-koden her:

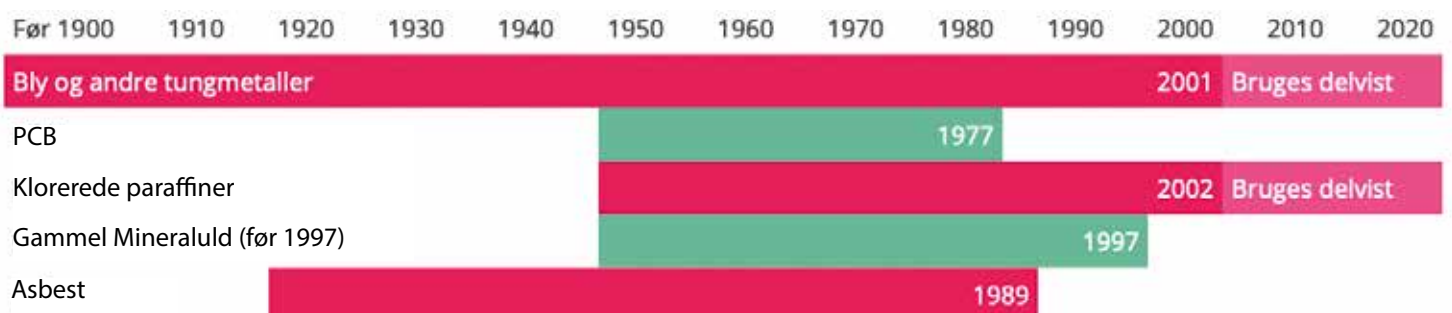
RENOVER-SIKKERT.DK henvender sig til alle, der kan være involveret i nedrivning- og renoveringsopgaver: Professionelle bygherrer, projekterende, rådgivere, arbejdsgivere og ansatte i bygge- og anlægsbranchen, samt til private boligejere, der enten udfører håndværksarbejdet selv eller hyrer håndværkere.

Materialer

Hvis du har brug for skriftlige materialer, som kortfattet beskriver de væsentligste problematikker ved de farlige materialer, kan du på **RENOVER-SIKKERT.DK** hente hhv. en flyer målrettet den private bygherre, og en flyer målrettet den professionelle bygherre.

Tidslinjen

På tidslinjen kan du se, hvornår de forskellige stoffer og materialer har været anvendt i dansk byggeri. De enkelte stoffer er nærmere beskrevet på hjemmesiden, så du vil have nemt ved at genkende dem, og tage dine forholdsregler.

FÅ
LÆST
OP

Arbejdermuseet i København er indstillet for restaurering af festsalen, sidesale, foyer og vindfang.

Foto: Adam Mørk

SIKKERHED

... fra en anden vinkel

Tårs Vandtårn er indstillet. Det er renoveret fra top til bund, og har fået tilføjet ny smuk smedejernstrappe.

Foto: Adam Mørk

I Varde er Apotekerhaven indstillet. Her er en boligkarré med 26 lejemål renoveret.

I Retten i Aarhus er ombygningen af Erhvervsarkivet indstillet til Renoverprisen.

God renovering belønnes

Samarbejde og arbejdsmiljø spiller også en rolle i udvalget af Renoverprisen 2022. Der bliver nemlig lagt vægt på, at samarbejdet mellem bygherre, rådgivere, udførende, myndigheder og brugere har været velfungerende og eksemplarisk.

I 2022 er det 10. gang, at Renoverprisen sætter fokus på renovering som disciplin og kårer Danmarks bedste renovering. Gennem 10 år er der altså taget stilling til en lang række veludførte og inspirerende renoveringer af de bygninger, som vi bor, arbejder og oplever i. Det vil sige, at der hvert år har været indstillet en lang række kandidater til prisen indenfor kategorierne: Bolig, erhverv og institutioner. Og fordi det er jubilæumsår, er der ikke blot uddeling af en enkelt pris. I år er der tale om hele tre priser. En indenfor hver af de tre kategorier.

144 er blevet til 21

I år er 144 projekter blevet indstillet

til Renoverprisen inden deadline, og af dem har nomineringsudvalget udvalgt i alt 21.

”Første udvælgelse af projekterne er altid en svær opgave pga. de mange spændende kandidater, der indstilles hvert år. I år er særligt spændende – både i kraft af de mange alsidige projekter, men også fordi vi skal uddele tre jubilæumspriser. Vi har udvalgt syv til hver pris. De er unikke og ligeledes rigtig gode eksempler på vellykkede renoveringer,” siger Karen Mosbech, formand for nomineringsudvalget.

Den endelige nominering

Ud over samarbejde lægger juryen også vægt på kerneværdien bæ-

dygtighed, udførelseskvalitet, eksempel-værdi og brugskvalitet. Nu venter en grundig undersøgelse af, hvordan de 21 projekter lever op til Renoverprisens kriterier. Undersøgelsen foretages af BUILD, Institut for Byggeri, By og Miljø. Resultaterne skal blandt andet støtte Renoverprisens nomineringsudvalg, når de nominerer ni projekter til den afsluttende runde – inden de endelige tre vindere findes.

Inden de ni nominerede projekter offentliggøres i slutningen af juni, undersøges projekternes entrepriseretlige forhold af advokatfirmaet Molt Wengel, og nomineringsudvalget besigtiger de ni udvalgte projekter.

Bag prisen

Renoverprisen er stiftet af Realdania og Grundejernes Investeringsfond med henblik på at anerkende renoveringsprojekter, der er med til at vise vejen for, hvordan vi bedst løser den store samfundsmæssige opgave, det er

at få opdateret den eksisterende bygningsmasse i Danmark.

AF MORTEN BROE BICHEL

Tidligere vindere

- 2021:** Bolig, Ørsteds Haver, Frederiksberg
- 2020:** Institution, Det Kongelige Bibliotek, Aarhus
- 2019:** Erhverv, Hotel Herman K, København
- 2018:** Bolig, The Silo, København
- 2017:** Institution, Nr. Vium Skole, Videbæk
- 2016:** Institution, Konstabelskolen, København
- 2015:** Institution, Herning Bibliotek, Herning
- 2014:** Institution: Diamanten, Augustenborg
- 2013:** Bolig: Ryesgade 30, København

SKILLS

VINDERE AF "ÅRETS ARBEJDSMILJØPRIS":

Oliver Kjær, ALU-Bygger.
Mikkel Zeiler Nielsen, Anlægsstruktør.
Rasmus Clausen, Anlægsstruktør.
Tristan Mayland Kepp, Brolægger.
Charlotte Hyldal Kirkeby, Bygningsmaler.
Simone Olsen, Bygningsstruktør.
Andreas Creutzberg, Bygningsstruktør.
Matilde Rosendal Kølbaek, Flisemurer.
Nicolai Grotkorp Frandsen, Glarmester.
Mads Krog Sørensen, Gulvlægger.
Anthony Steffensen-Thomasen, Isolatør.
Simon Worm Karsberg, Isolatør.
Tobias Niklas Hieronymus, Murer.
Christian Marthendal Lublin, Tagdækker.
Laura Feline Prip Ebbesen, Tækkemand (M/K).
Jacob Munkgaard Sørensen, Tømrer.
Lasse Green Laumann, VVS-energispecialist.
Thomas Sand Kristensen, Elektrikere.

Skan QR-koden, hvis du vil se mere om vinderne - og hvilke firmaer og skoler de kommer fra.

Under Hjelmene var på besøg på årets SKILLS i Høng, og her var der også masser af ord om arbejdsmiljø og hensynet til egen og andres – sikkerhed.

AF MORTEN BROE BICHEL

Liv Rasmussen, Murer: Vi skal bruge knæpuder og bruge en måtte under knæene. Vi må ikke bære for tunge ting. Og så skal vi også opføre os ordentligt, og tale pænt til hinanden.

Nicolai Langager, tagdækker: Vi leger jo med ild, og det skal man have respekt for. Så det er briller, handsker og høreværn. Jeg har fået en splint øjet, og det gør ondt.

Tobias Hieronymus, murer: Man skulle nok være lidt bedre til at tænke over arbejdsmiljøet i det daglige. Det er kun én selv, der for alvor kan gøre noget ved det.

Thomas Pedersen, Tømrer: Det handler om sikkerhed på byggepladsen. Hele tiden at have de rigtige værnemidler og de gode – og sikre - tekniske hjælpemidler.

